

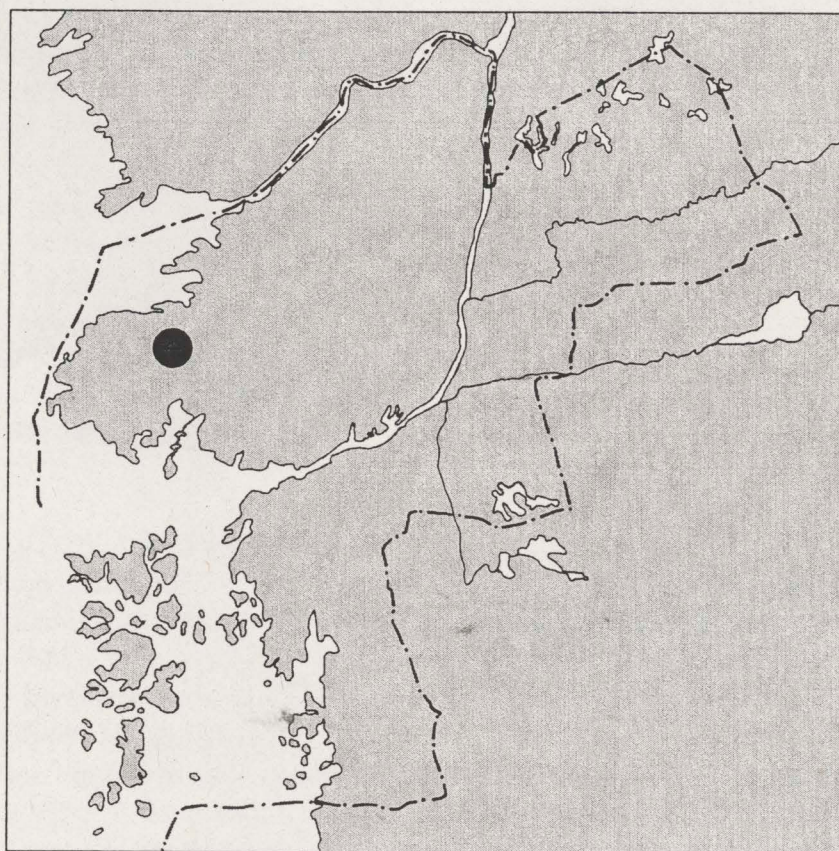
Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

Nr 1993:3

Rapport

över arkeologisk förundersökning
i Göteborgs kommun 1993

Björlanda socken nr 267:1
Boplats

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

RAPPORT ÖVER ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING. BJ 267:1. 1993.

Fornlämningen Bj 267:1 i Lillebydalen på Hisingen i Göteborg var sedan gammalt känd som en stenåldersboplats. Med anledning av planerad bebyggelseexploatering i området hotades bopplatsen. Den ingick i den utredning som Göteborgs Arkeologiska Museum gjorde i Lillebydalen år 1992 med anledning av exploateringsplanerna. Man iakttog vid det tillfället att bopplatsen utsträckte sig längre åt SV än vad som tidigare var känt. Därför gjordes en förundersökning år 1993, vilken beskrivs i denna rapport. Man har kunnat fastställa bopplatsens nya begränsningslinje åt SV och konstaterat att bopplatsen utnyttjats såväl under mesolitikum som neolitikum.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr: 220-10127-93

Uppdragsgivare: Göteborgs fastighetskontor

Läge: Lillebydalen, Björlanda sn, Göteborgs kn (fig 1)

Ekonomisk karta: 7B 1c (fig 2)

Koordinater i rikets nät: x 6408,5 y 1260,7

Grävningsorsak: Planerad bostadsbebyggelse

Grävningstinstitution: Göteborgs Arkeologiska Museum

Grävningstid: 22/9-27/9 1993

Undersökt yta: C:a 14 kvm

Antal arkeologtimmar i fält: 32

Antal grovarbetstimmar i fält: -

Antal maskintimmar: 2

Platsledare: Johan Wigforss

Fyndens förvaringsplats: Göteborgs Stadsmuseum

Fynd som ej tillvaratagits: Övrig flinta

Preliminär periodindelning: Stenålder

PLATSEN FÖRE UNDERSÖKNING

Stenåldersbopplatsen Bj 267:1 är känd sedan 1930-talet. Vid den tiden liksom vid några senare tillfällen inköpte Arkeologiska Museet fynd som privatforskare gjort på boplatssområdet. Det var bl.a. kärn- och skivyxor, kärnredskap samt avslag och flintkärnor. Fynden har följande inventarienummer på Göteborgs Stadsmuseum: GAM 53011-53012, 59602-59609, 69596-69610, 83816:1.

Bopplatsen ligger i en sydsluttning huvudsakligen norr om den väg som går från Gamla Torslandavägen och västerut genom Bäckedalen. Bopplatsen fortsätter även ett kort stycke söder om vägen. Höjden över havet varierar från 25 m på boplatssens södra del till 32 m i dess norra. Boplatssytan användes vid undersökningstillfället som trädgårdsodling.

Det var i samband med en arkeologisk utredning i Lillebydalen år 1992 som det uppenbarades att bopplatsen fortsatte ytterligare ett stycke åt SV. I schakt och provgropar som då grävdes påträffades ett relativt rikligt avlagsmaterial samt ett fragment av en slipad flintyxa. Genom tidigare fynd var det känt att boplatss tillhörde mesolitisk tid. Med de nya fynden utsträcktes dess användningstid till att även gälla neolitikum.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Förundersökningen gjordes med provgropar och schakt. Provgroparna grävdes för hand. De var genomgående 0,5 x 0,5 m stora med varierande djup. Schakten upptogs med grävmaskin som var utrustad med planskopa. Deras storlek anges nedan. Sammanlagt grävdes 14 st provgropar och 2 schakt. Nedan följer en redovisning av innehållet. Fynden redovisas dessutom i den efterföljande fyndtabellen och sammanfattningstabellen. Fynden har sorterats enl. "Sorteringsschema för flinta" (Andersson, S. m.fl. Fyndrapporter 1978, s. 217-252). Läget för provgroparna och schakten visas på fig 3.

Provgrop 1

0-25 cm Humuslager

Därunder mo med inslag av kolstänk

Marken innehöll ett flertal stenar på olika djup. De var upp till 20 cm stora.

Fynd: -

Provgrop 2

0-18 cm Humuslager

Därunder mo/mjåla med enstaka kolstänk i övre delen.

Liksom i provgrop 1 fanns stenar på varierande djup. De var upp till 15 cm stora.

Fynd: -

Provgrop 3

0-20 cm Humuslager

Därunder mo

En mindre mängd sten fanns i gropen.

Fynd: -

Provgrop 4

0-20 cm Humuslager

20-40 cm Sandig mo med inslag av lera

Därunder ljus lerbemängd sand

Fynd: 10 st avslag och ett stycke med tillhuggning.

Provgrop 5

0-15 cm Humuslager

15-30 cm Sandig, lerig mo

Därunder lerbemängd sand

Fynd: 1 st avslag.

Provgrop 6

0-20 cm Humuslager

20-40 cm Gråfläckig sand med kolstänk

Därunder lerig sand

Provgropen låg alldeles norr om den provgrop (nr 55) där ett fragment av en slipad flintyxa påträffades vid den arkeologiska utredningen år 1992.

Fynd: 1 st avslag.

Provgrop 7

0-15 cm Förna och humuslager

15-45 cm Grå sand

Därunder lerig sand

Fynd: 2 st avslag och ett mikrospån.

Provgrop 8-9

Samma markstratigrafi som föregående provgrop.

Fynd: -

Provgrop 10-11

0-15 cm Förna och humuslager

15-45 cm Humusfärgad sand

Fynd: -

Provgrop 12

0-10 cm Förna och humuslager

10-35 cm Grå sand

Därunder lerig sand

Fynd: -

Provgrop 13

0-30 cm Förna och humuslager

Därunder grå mo

Fynd: 1 st avslag.

Provgrop 14

0-20 cm Förna och humuslager

20-40 cm Gråfläckig sand

Gropen utvidgades till 0,5 x 1 m storlek eftersom en mörkfärgning med kolbitar iaktogs.

Mörkfärgningen var c:a 40 x 50 cm stor och 10 cm djup. Den var mjukt skålformad.

Fynd: 1 st avslag och en övrig kärna.

Schakt A

Det var 17 m långt och 1,3 m brett. Längdaxeln var riktad i N-S. I norra delen av schaktet var matjordslagret c:a 40 cm tjockt och något lerigt nedtill. Under matjorden följde ett sandigt gruslager. I södra delen var matjordslagret endast 20 cm tjockt. Därunder följde en styv lera som i sin tur följdes av ett sandigt gruslager. Lerlagret som täckte gruslagret fanns således endast i schaktets södra del. Leran bör rimligtvis vara postglacial, trots att den var ovanligt styv i konsistensen för att vara en sådan lera. Den kan knappast vara påförd eller ditkommen genom skred eller dylikt. Anledningen till att lerlagret i stort sett saknades i schaktets norra del kan inte förklaras. Möjligen har det att göra med skillnad i nivån över havet.

Tvärs över schaktet i dess mittersta del fanns en dränering med tegelrör. Den var nedgrävd i modern tid.

Fynden bestod av 150 st avslag, 2 st avslag med retusch, 4 st övriga kärnor samt 2 st övriga redskap. De påträffades i hela schaktet i det sandiga gruslagret och täcktes följaktligen av lera i södra delen av schaktet. De var mestadels vitpatinerade men endast i vissa fall svallade. Avslagen var inte sällan lövtunna och av flinta med en mycket god kvalitet.

Schakt B

Det var 4 m långt och 1,3 m brett. Matjordslagret var 25 cm tjockt. Därunder följde lera. I överdelen på leran fanns linser med sandigt grus.

Fynden utgjordes av 34 st avslag, 1 borrarps, 3 st avslag med retusch, 1 plattformskärna C, 1 övrig kärna och 1 bergartsavslag. Fynden framkom i de nyss nämnda gruslinserna i lerans övre del. De var i vissa fall vitpatinerade och aningen svallade.

ÖVRIG FLINTA

Sammanlagt 290 bitar övrig flinta insamlades vid förundersökningen. Dess sammanlagda vikt var 3846 gram. En del av flintan var tillslagen men huvuddelen var det inte. I provgrop 4 där 12 flintor insamlades med en vikt av 54 gram var enstaka slagna. I schakt A, norra delen, insamlades 147 flintor med en vikt av 1140 gram. Av dem var många tillslagna. För övrigt var det alltså flintbitar utan all form av tillslagning. All övrig flinta kasserades efter den här redovisade sorteringen.

TOLKNING OCH DATERING

I 6 st av de 14 provgropar som grävdes SV om boplatsen Bj 267:1 och i båda schakten påträffades avslag och i många fall också redskap av flinta. Sammanlagt påträffades 200 avslag och 9 redskap. Därtill kommer 7 st flintkärnor, ett mikropsån samt ett bergartsavslag. Fynden är dock inte särskilt tidstypiska och förekommer såväl under den äldre som den yngre stenåldern. Därför ger de inte någon ytterligare information om boplatsens datering utöver vad som tidigare var känt. Man visste att boplatsen tillhört båda dessa perioder. Fyndens vitpatinering tyder emellertid på att åtminstone ett visst antal av dem härrör från mesolitikums äldre del, närmare bestämt från tiden före den postglaciala transgressionens maximum (c:a 7200 BP). De har sannolikt översilats av havet och därigenom fått sin vitpatinering och måste då vara minst så gamla som från tiden före PG-maximum (jfr. Fångsfolk för 8000 år sedan. Arkeologi i Västsverige 3, sid. 53). Att boplatsen verkligen översilats av havet och därtill med flera meters djup visas av markstratigrafien i schakt A. Där påträffades fynden i ett gruslager under lera – ett lerlager som sannolikt avsattes under den postglaciala transgressionen.

I provgrop 14 fanns en grund halvmeterstor mörkfärgning med kolbitar. Men den kan inte med säkerhet kopplas till boplatsaktiviteterna under stenåldern. För övrigt påträffades ingen fast anläggning som kan knytas till boplatsen.

Genom de gjorda fynden SV om stenåldersboplatsen Bj 267:1 bör dess begränsningslinje utsträckas åt detta väderstreck. I fig 4 visas boplatsens tidigare kända utsträckning samt hur stort det nya området är som bör tillfogas boplatsytan.

Fig 1. Förundersökningens plats på västra Hisingen i Göteborgs kommun.
Topografiska kartan, skala 1:50 000

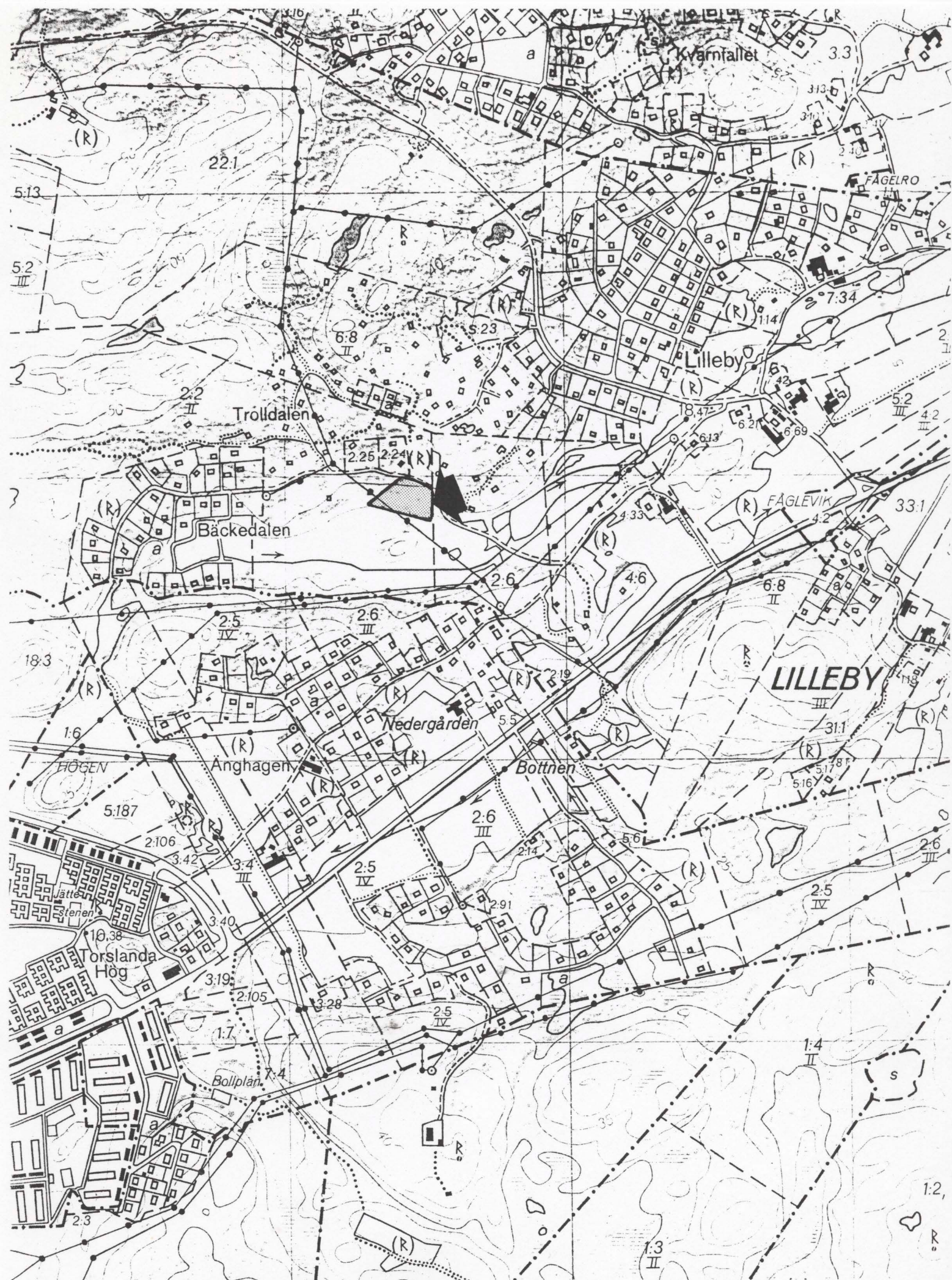

Fig 2. Pilen pekar på det mörkfärgade förundersökningsområdet.
 Ekonomiska kartan 7B 1c, skala 1:10 000

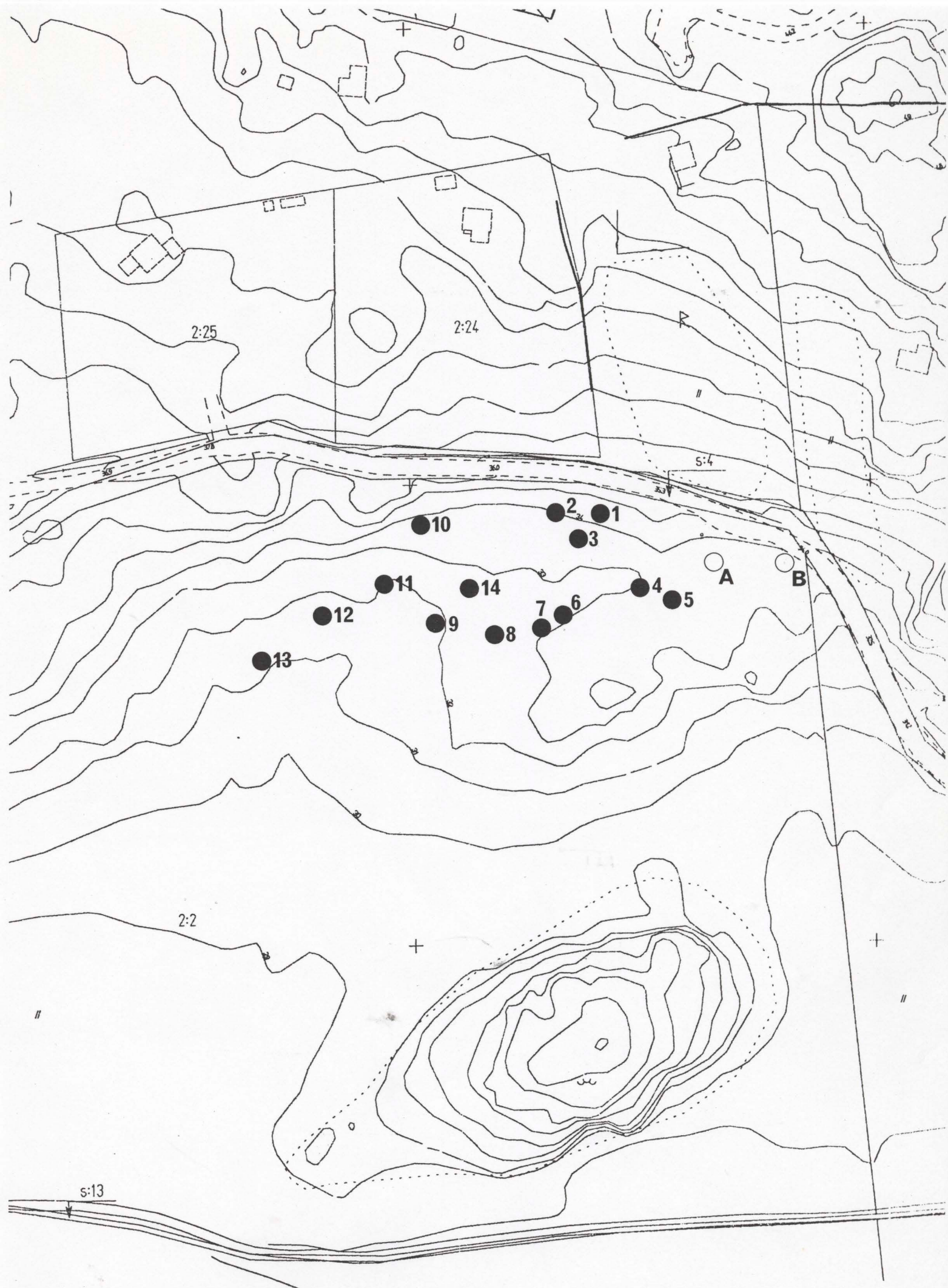

Fig 3. Läget för provgroparna och schakten.
Skala 1:1000

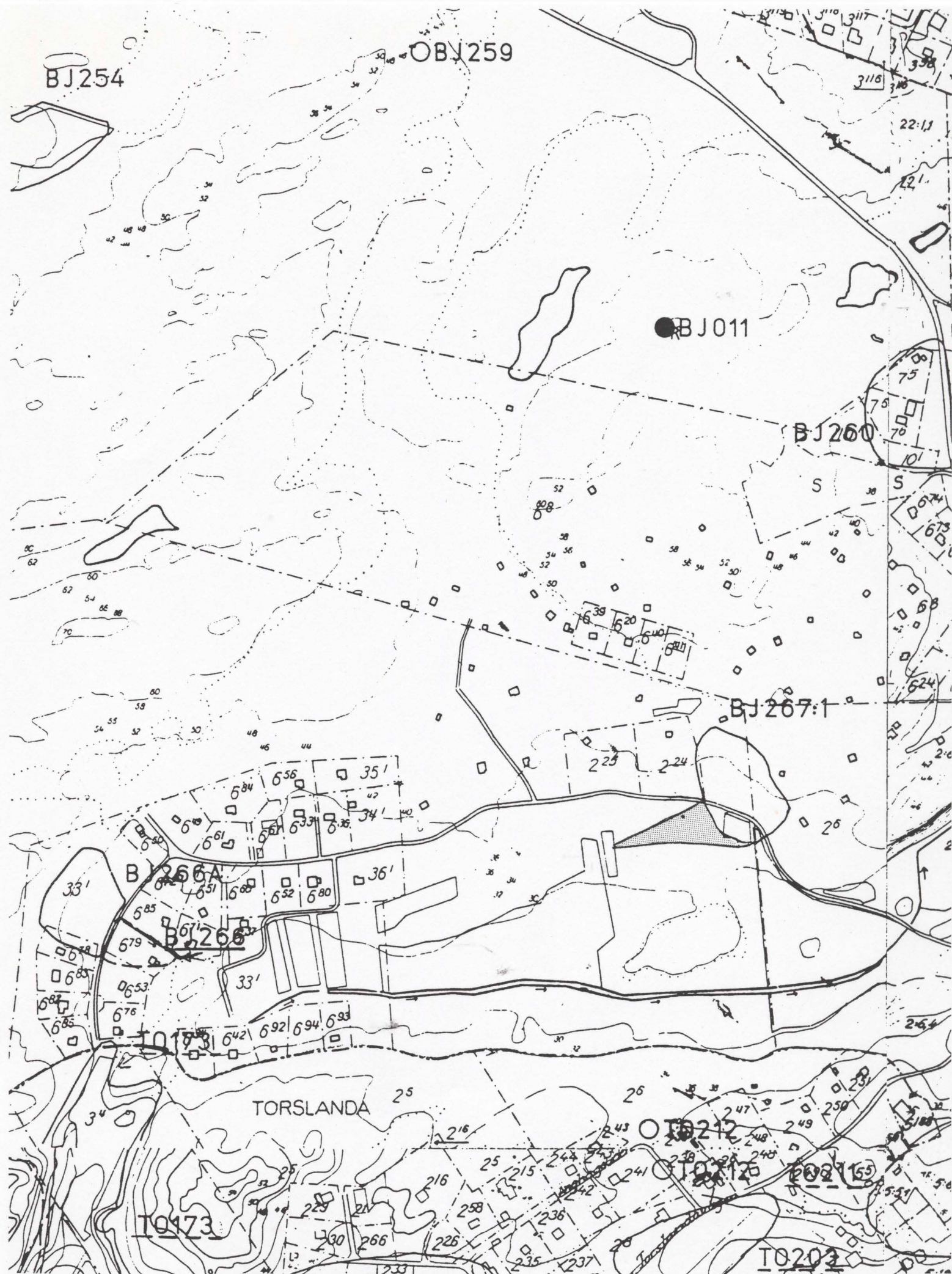

Fig 4. Boplatsens hittillsvarande begränsning samt det mörkfärgade område som bör tillföras p.g.a. de nya fynden.

Karta för Göteborgs kommun nr 5017, skala 1:4000

FYNDTABELL

Inv.nr GAM 49731:	Fynd nr	Fynduppgift	Avslag		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gram
			St	gram	
1	1	Provgrop 4	10	21	
2	1	"			Stycke med tillhugning, 1 st, 33 gram
3	2	Provgrop 5	1	8	
4	3	Provgrop 6	1	42	
5	4	Provgrop 7	2	16	
6	4	"			Mikrospån, 1 st, < 1 gram
7	5	Provgrop 13	1	4	
8	6	Provgrop 14	1	9	
9	6	"			Övrig kärna, 1 st, 21 gram
10	7	Schakt A, N del	97	938	
11	7	"			Avslag med retusch, 2 st, 14 gram
12	7	"			Övrig kärna, 2 st, 1322 gram
13	8	Schakt A, S del	29	246	Avsl. trol. från ett och samma flintstycke
14	8	"	24	148	
15	8	"			Övrigt redskap, 2 st, 154 gram
16	8	"			Övrig kärna, 2 st, 106 gram
17	9	Schakt B	34	278	
18	9	"			Borrspets, 1 st, 1 gram
19	9	"			Avslag med retusch, 3 st, 49 gram
20	9	"			Plattformskärna C, 1 st, 34 gram
21	9	"			Övrig kärna, 1 st, 24 gram
22	9	"			Bergartsavslag, 1 st, 13 gram

SAMMANFATTNINGSTABELL			
Flinta	St		St
Skivya		Rundskrapa	
Skivmejsel		Avslagsskrapa	
Kärnya		A. Enkel	
Slipad yxa - Mejsel		B. Dubbel	
A. Spetsnackig		Skedskrapa	
B. Spetsnackig, förarbete		Kniv	
C. Tunnackig		Stickel	
D. Tunnackig, förarbete		Spån med inhak	
E. Tjocknackig		Avslag med inhak	
F. Tjocknackig, förarbete		Spån med retusch	
G. Håleggad		Mikrospån med retusch	
H. Håleggad, förarbete		Avslag med retusch	5
I. Tunnsbladig		Kärnborr	
J. Tunnsbladig, förarbete		Stycke med tillhuggning	1
K. Yxa med utsvängd egg		Kombinerat redskap	
L. Yxa med utsvängd egg, förarbete		Knacksten	
M. Yxa av obestämbär typ		Övrigt redskap	2
N. Yxa av obestämbär typ, förarbete		Plattformsjärna	
O. Mejsel		A. Konisk järna med en plattform	
P. Mejsel, förarbete		B. Kölförmig järna med en plattform	
Q. Fragment av slipad yxa/mejsel		C. Övrig järna med en plattform	1
R. Avslag av slipad yxa/mejsel		D. Ensidig järna med två motstående plattformar	
Mikrolit		E. Cylindrisk järna med två motstående plattformar	
A. Lancett		Bipolär järna	
B. Segment		Övrig järna	6
C. Trekant		Kärnfragment	
D. Trapets		A. Plattformsavslag	
E. Rektangel		B. Sidofragment	
F. Rombisk		C. Ryggspån	
G. Övrig mikrolit		Mikrospånjärna	
Hullingspets		A. Konisk mikrospånjärna med en plattform	
Eneggad spets		B. Handtagsjärna med en plattform	
Tväreggad spets		C. Övrig mikrospånjärna med en plattform	
Tångespets		D. Cylindrisk mikrospånjärna med två plattformar	
Spånpilspets med tånge		E. Övrig mikrospånjärna med två plattformar	
A. Becker typ A		F. Fragment av mikrospånjärna	
B. Becker typ B		Mikrostickel	
C. Becker typ C		Spån	
D. Becker typ D		Korta spånfragment	
Flathuggen spets		Mikrospån	1
A. Med tånge		Avslag	200
B. Utan tånge		Splitter	
Borrspets	1	Övrig flinta	
Övrig retuscherad spets		Bergart	
Dolk			
A. Lomborg typ I		ÖVRIGT	Gram
B. Lomborg typ II		Bergartsavslag, 1 st	13
C. Lomborg typ III			
D. Lomborg typ IV			
E. Lomborg typ V			
F. Lomborg typ VI			
G. Obestämbär typ			
Skära			
Flathugget redskap av obestämbär typ			
Eldslagningssten			
Spånskrapa			
A. Enkel			
B. Dubbel			

Göteborgs Stadsmuseum

Arkeologiska undersökningar i Göteborgs kommun – rapport

Författare: Ulf Ragnesten

Redaktion: Ulf Ragnesten
Johan Wigforss

Montering: Inger Redebratt

Adress och telefon:

Göteborgs Stadsmuseum, enheten för natur- och kulturmiljövård

Norra Hamngatan 12, 411 14 GÖTEBORG

tel. 031-61 25 82, 61 29 60

fax: 031-774 03 58

E-mail: ragnesten@gbg.stadsmuseum.se och m.larsson@gbg.stadsmuseum.se

hemsida: www.gbg.stadsmuseum.se

Göteborg i februari 2001